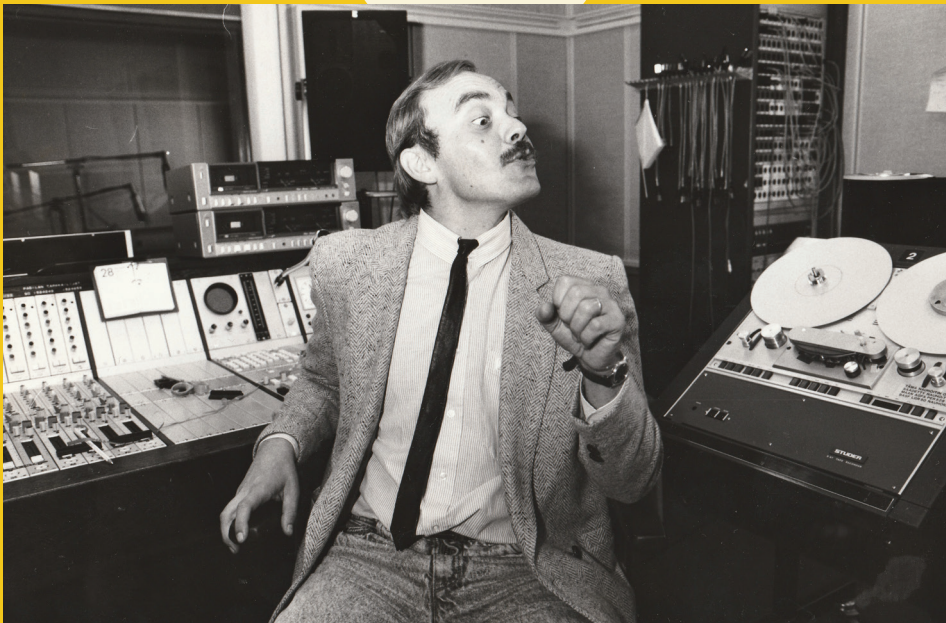

KURKIS TUKSIA

MAAILMAN JA MEDIAN MYLLERRYKSESSÄ

REIJO PERÄLÄ

Kurkistuksia

Reijo Perälä

Kurkistuksia

Maailman ja median myllerryksessä

© 2024 Reijo Perälä

Kannet: Tuomas Perälä ja Erno Reinikainen

Kannen valokuva: Reijo Kangas

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 9-789528-072799

Sisällysluettelo

Saatteeksi lukijalle	9
Pihapiirin kujeet ja kummitukset	12
Ikäihmisten hutsinkutsi	15
Sota ja nuorisoseura	18
Pökäle pöksyissä maailmalle	21
Mutta minne hävisi tinasormus?	27
Lehmällä on kauniit ripset	28
Kun Joosef oli kaivossa ja Juri lensi taivaalla	30
Polvihousuissa kansakouluun	32
Keskikoulussa Maon lippis päässä	35
Kouludemokratiaa pitkän kaavan kautta	38
Armeijan protokollaa	43
Kahden kuukauden toimittajapesti	46
Matin kova koulu	50
Yllätyksenä vakinainen vakanssi	55
Nurkassa outo örisijä	58
Minä, Urkki ja katsastamaton auto	61
Toimitussihteeriksi Oulu-lehteen	64
Vika, joka paranee	67
Viisaat ja viheliäiset tietokoneet	69
Terhakka toimitus	71
Pyöräilevä kamarineuvos	73
Lehtikilpailun voitto	75

Ruuhkavuodet	78
Päälliköksi Yleen	84
Radiouudistus muuttaa kaiken	87
Kainuun Radio itsenäiseksi	93
Oulusta tv-tuotannon keskus?	95
Sittenkin väitöskirja	99
Väitös, karonkka ja promootio	107
Kuvaliite 1.	115
Ohjelmajohtajaksi Radio Suomeen	131
Hylje ei kuulu talokauppaan!	136
Alueelliset tv-uutiset tulevat	139
Traktorimarssi hanurimusiikin puolesta	142
Radiouudistus 2003 nostaa myrskyn	145
Leivänpaahdin polttaa näpit	149
Sukset ristiin Härkösen kanssa	155
Ero vai uusi alkua?	157
Askeleet kohti tulevaa	160
Elävä arkisto avataan ja on menestys	164
Näin syntyi Yle Areena	170
Nyt se on tehty	175
Horton ja Parkinson	180
Tukijoukot	184
Kuvaliite 2.	189
Henkilöhakemisto	205

Saatteeksi lukijalle

Se on huono muistella, jos ei muista. Yhtä surkeaa on, jos muistaa väärin. Ja se vasta kurjaa on, jos ihan tarkoituksella muistaa väärin!

Mutta kaikilla muistelijoilla on nuo kolme vakavaa vaivaa - ja niin on minullakin.

Sanon tämän heti tässä kirjani porstuassa, jo ennen kuin päästän ketään kynnyksen yli peremmälle, kun muistan vielä sanoa.

Ihmisen muisti on nimittäin siitä vekkuli, että se on valikoiva. Ja kun muistissa on oikeasti aukkopaikkoja, yhtä äkkiä sinne reikään saattaa syntyä täytettä, valemuistoja, joilla mielikuvitus täyttää reiän. Ei se kyllä näin mennyt, mutta hetken päästä uskomme itsekin, että näin se meni.

Jokainen ihminen havainnoi asioita omalla tavallaan. Kiinnitämme huomiota meille tärkeisiin asioihin ja muistamme ne.

Tunnettua on, että jos kaksi ihmistä kokee ja näkee saman tapahtuman ja jos heiltä tunnin päästä kysyy, mitä äsken tapahtui, saa samasta tapahtumasta kaksi aivan erilaista kuvausta. Tai ainakin kuvauksen painopisteet ovat eri asioissa. Vuosien saatossa muistikuvat voivat vielä muuttua.

Ehdoton totuus onkin se, ettei ehdotonta totuutta ole olemassa!

On vain näkökulmia. Näkökulmat ovat tasavertaisia, yhtä päteviä kaikki. Objektiivinen totuus, jos tuota termiä haluaa käyttää, on jossakin näkökulmien keskiarvon tietämällä.

Tämä kirja on minun näkökulmani. Joku toinen voi esittää toisen näkökulman.

Omien muistikuvieni tukena ovat arkistoni. Koko työelämäni ajan olen tehnyt tarkkoja muistiinpanoja ja laatinut röykkiöittäin muistioita. Onneksi

olen ne suurelta osin säilyttänyt. Minulta löytyvät myös tärkeimpien työvuosien vuosikalenterit, jonne olen päivittäin kirjannut tapaamani henkilöt ja keskustelunaiheet.

Pystyn tänäkin päivänä jäljittämään muistiinpanojen ja kalenterieni avulla jopa kellonajan tarkkuudella, kenet olen ko. viikolla ja ko. päivänä tavannut ja mistä puhunut. Tärkeistä keskusteluista olen vielä tehnyt muistion vähintäänkin itseäni varten.

Myös henkilökohtaiset paperit ovat tallessa. Kaikkien asunto- ja auto-kauppojen ostosopimukset, korkotodistukset ja maksukuitit ovat mapeissa.

Vielä viime vuoteen asti minulla oli tallessa jopa kopioita 90-luvun puhelinlaskuista, joista näkyi, montako sykäystä ja montako minuuttia oli soitettu esim. joulukuussa 1996 kaukopuheluja. Sydäntä raastaen kannoin nyt Oulun Puhelin Oy:n laskut roskikseen. Laskut oli kyllä maksettu, eikä kukaan niitä kysellyt 30 vuoden takaa.

Kirjan nimi on "Kurkistuksia – Maailman ja median myllerryksessä", koska tällaisessa kirjassa ei tietenkään pysty kattavasti kuvaamaan menneitä vuosia, eikä ole tarpeenkaan. Voi vain tarjota välähdyksiä, kurkistuksia, eri vuosikymmeniltä.

Kirjan alkupuoli on lapsuuden, nuoruuden ja kasvuympäristön pikkutarkkaakin kuvausta. Jos sukutarina nimineen ei kiinnosta, sen voi hypätä yli. Olen kuitenkin halunnut kirjata nämäkin muistot talteen, koska ne kuvastavat elinaikanani muuttunutta maailmaa ja koska oma jälkikasvuni toivoi, että muistelin myös omaa lapsuuttani.

"Maailman myllerrys" jatkuu läpi kirjan, mutta "median myllerrys" alkaa vasta, kun lapsuus ja nuoruus on koettu.

Pitkään pähkäilin, lähdenkö yleensä tällaista kirjaa kirjoittamaan. Kun muistelee vaikka työuraansa, voi tulla helposti sanomista: - Ei se noin mennyt!

Toinen vaara on, että loukkaa kertomuksillaan muita ihmisiä. Tätä vaaraa olen kirjassani halunnut viimeiseen asti välttää. Ja jos olen jotakin

loukannut, pyydän jo nyt anteeksi. Olen kuitenkin halunnut kertoa ihmisistä, joita olen matkan varrella kohdannut. Ilman ihmisiä ei ole eloa.

Kun olen mielessäni miettinyt, mikä sai minut lopulta muistelemaan ja pyörtämään kielteisen kantani, vastaan tulee kaksi herraa: Skiftesvik ja Parkinson.

Skiftesvik on se mukava herra, huippukirjailija ja lehtiaikainen kollega, joka lähetti minulle viestiä kahteenkin kertaan:

- Rupeahan Reijo muistelemaan! Sinulla on niin värikäs elämä, että siitä riittää kyllä muisteltavaa.
- Jo siitä saa kiinnostavan kuvauksen, miten maalaistalon pojasta tuli tohtori tai miten Perälän perukoilta päädyit Yle-pomoksi Pasilaan, ystäväni Joni Skiftesvik kannusti kommentteissaan.

Se toinen ja ikävä herra, jota en olisi halunnut päästää porstuasta eteenpäin, oli herra Parkinson. Lupaa kysymättä hän kuitenkin loikkasi kynnyksen yli ja asettui meille taloksi.

Alkuvuodesta 2023 minulla diagnosoitiin parantumaton, neurologinen liikehermosairaus, Parkinsonin tauti, joka monin tavoin vaikeuttaa jo nyt liikumistani ja toimintakykyäni. Innokas kuntoilija muuttuu pian köpötelijäksi.

Nyt olotila vaihtelee, ja periksi en aio antaa. Kun keväällä 2024 aloin kirjoittaa ja koota esseekoeilmaani "Pontevia pohjalaisia", huomasin, että kirjoittaminen on loistavaa terapiaa. Vaikka se on fyysisesti raskasta, ajatukset ovat välillä muussakin kuin sairaudessa.

Jospa minä sittenkin kirjoittaisin samalla rupeamalla ne muistelmat, päähkäilin. Tässä lopputulos: "Kurkistuksia - Maailman ja median myllerryksessä".

Mukavia lukuhetkiä!

Kirkkonummella 2024
Reijo Perälä

Pihapiirin kujeet ja kummitukset

Lapsuuteni pihapiiri - korkealle kohoava ja Pyhäjoen sivuhaaran reunustama Perälänmäki - oli kuin pieni kylä. Oli Villentalo, Heikintalo ja Matintalo. Kolmen ison pohjalaistalon lisäksi oli kymmenittäin talousrakennuksia. Se oli kuin tehty seikkailuja ja lapsen mielikuvitusta varten.

Perälänmäki vuonna 1960 eli lapsuuteni pihapiiri. Etualalla kotini Villentalo, vastapäätä Matintalo ja välissä Heikintalo. Suomen Ilmakuva Oy.

Veljekset Matti, Ville ja Heikki olivat keskenään jakaneet vanhan kanta-tilan, mutta jokainen heistä oli pystyttänyt oman pytinkinsä yhteisen pihan ympärille. Ville oli pappani, ja kotini oli siis Villentalo.

Talojärjestely oli turvallinen ja tyypillinenkin Pohjanmaalla. Kun kantatila perinnönjaossa jaettiin, näköetäisyyttä kauemmaksi ei uskallettu muuttaa.

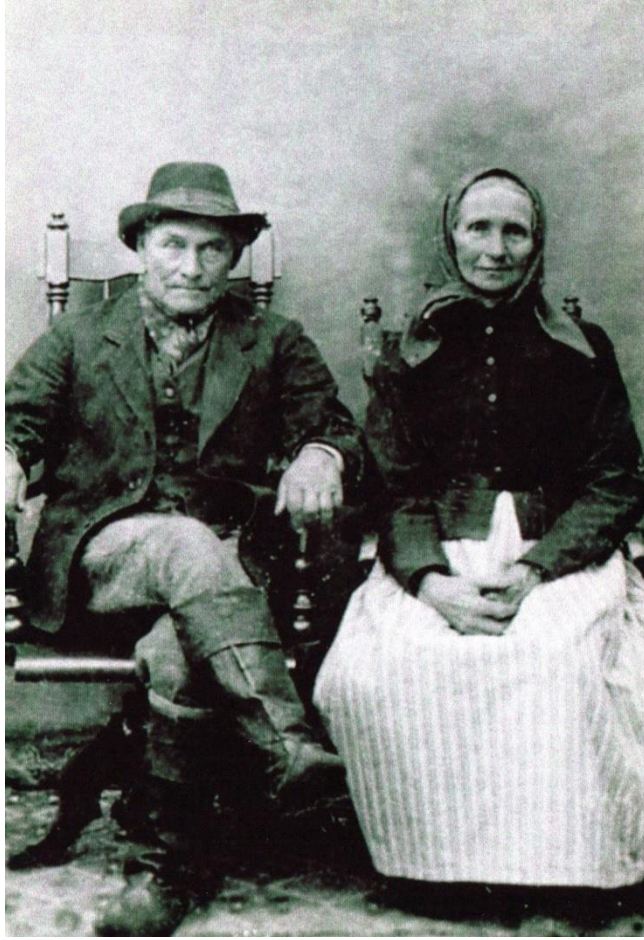
Ylivoimaisesti jännittävin paikka pihapiirissä oli viljan käsittelyä varten rakennettu riihialue, joka sijaitsi tulipalovaaran vuoksi pihapiiristä hiukan erillään. Se oli mustien rakennusten muodostama rykelmä, jonka pelottavin paikka oli kahden riihen välissä oleva kaksikerroksinen ruumenhuone puimakoneineen.

Ruumenhuoneessa oli vanhoja käsikäyttöisiä puintilaitteita, joita veivamalla sai syntymään jyhkeän kumun. Pilkkopimeässä, sysimustassa ruumenhuoneessa äänitehoste oli vaikuttava. Lisäjännitystä syntyi kertomuksista, joiden mukaan ruumenhuonetta oli käytetty vainajien tilapäisenä säilytyspaikkana. Kun joku mäellä kuoli, ruumis tuotiin riiheen, ennen kuin se siirrettiin kirkolle kellotapuliin ja hautausmaalle.

Ruumenhuoneessa ja riihialueella oli aikuisenakin vähän pelottavaa käydä, joten lapselle se oli pelottavuudessaan suorastaan kihelmöivän jännittävä. Kuin kummitustalossa!

Riihialueella ja vieressä olevassa ”kesänavetassa” säilytettiin Perälän veneitä. Yksi näistä veneistä oli se, jolla isänisänisä Juho Simonpoika Perälä hukkui tulvivaan Pyhäjokeen 14.5.1931. Juho oli jokivarren asukkaana taitava uimari, mutta vene ajautui kilometrin päässä Alahuhtalan talon kohdalla pyörteeseen ja Juho hukkui. Surmavene oli tallessa, mutta sitä ei onnettomuuden jälkeen koskaan enää käytetty. Veneeseen ei saanut koskea, eikä sillä saanut leikkiä.

Toinen yhtä jännittävä paikka oli paja, joka myös oli rakennettu tulipalovaaran vuoksi muista rakennuksista erilleen. Sen pelottavin varustus oli lehmännahasta tehty, ruumisarkun muotoinen palje. Paljetta polkemalla pimeässä pajassa sai syntymään raskasta hengitystä muistuttavan äänen.

Anna Maria Antintytär Mikkola ja Juho Simonpoika Perälä. Isänsänsä hukkuu 14.5.1931 tulvivaan Pyhäjokeen, vaikka Juho oli hyvä uimari.

Joka tapauksessa Villentalo, Heikintalo ja Matintalo olivat ikään kuin omia talouksiaan, vaikka osa pihapiirin rakennuksista oli yhteisiä ja vaikka osa kevät- ja syystöistä tehtiin edelleen yhdessä. Parhaimmillaan näissä kolmessa talossa asui useampi perhe ja enimmillään peräti yli 30 henkeä.

Ikäihmisten hutsinkutsi

Perälänmäen arvostetut auktoriteetit olivat iäkkäät sisarukset Matti, Ville, Heikki ja Kaija. Heistä Ville oli siis pappani, isäni Kallen isä.

Sisarussarjaan kuuluivat myös Maija, Juho ja Hilja, mutta he eivät enää minun lapsuudessani mäellä asuneet. Maija avioitui Oulaisiin. Hilja oli muuttanut vuonna 1928 Kanadaan, jonne hän loppuelämäkseen jäi. Juho muutti ensin Pyhäjoen Yppäriin ja myöhemmin parin kilometrin päähän Perälästä. Hän oli kuitenkin Perälänmäellä usein nähty vieras.

Sisaruksista Ville, Juho ja Heikki olivat Amerikan kävijöitä. Pisimpään sisaruksista Amerikassa oli Juho, joka oli Lännessä ”kultaa vuolemassa” vuosina 1905 ja 1910-1920. Heikki oli Amerikassa kuusi vuotta, vuosina 1923-1929. Pappani Ville oli tehnyt oman reissunsa Amerikkaan ihan 1900-luvun alussa. Hän ehti olla ”Lännellä” ilmeisesti vain vuoden.

Joskus jo iäkkäät sisarukset intoutuivat muistelemaan matkojaan. Isäni näitä näytöksiä nauraen muisteli. – Näyttäkääpä nyt Heikki ja Juho, miten ne tytöt Amerikassa ”hutsinkutsia” tanssivat! Ja Heikki ja Juho näyttivät, varsinkin jos vähän kuppia oli kallistettu, miten 1920-luvun muotitanssi charlestonissa jalka nousi Amerikan tytöillä

Ville, Heikki ja Juho olivat Amerikassa tietävästi kaivoksilla ja metsätöissä muiden suomalaisten tavoin. Hilja avioitui Kanadaan, mutta 1960-luvulla hän teki vierailun Suomeen. Myös kirjeet ja paketit kulkivat kotimaahan tiiviisti koko Hiljan elämän ajan.

Erityisesti Hilja piti yhteyksiään sisarensa Kaijaan, joka asui veljensä taloudessa Heikintalossa. Päivät Kaija oli kuitenkin meillä Villentalossa, koska meillä ison lapsilauman vuoksi oli elämää ja seurattavaa enemmän kuin Heikintalossa.

Isotätini Kaija oli kuuro - tai kuten siihen aikaan sanottiin ”kuuromykkä”. Kumpikaan määre ei tietenkään pitänyt paikkaansa. Kaija sekä ”kuuli” että näki kaiken.

Puuttuvan kuuloaistin Kaija korvasi muilla aisteilla. Tavallisina arkipäivinäkin hän pukeutui aina parhaimpiinsa ja käytti runsaasti parfyymeja. Hän oli myös erinomainen tanssija. Musiikin rytmin hän tunnisti musiikin värähtelystä - ja hyvin tunnistikin.

Kun kotiimme hankittiin vuonna 1962 televisio, Kaija oli innokas televisionkatselija. Iäkkäänä ihmisenä Kaija ei enää oikein ymmärtänyt television toimintaperiaatetta, vaikka muuten olikin älykäs ja nokkela.

Tai Kaija saattoi olla vain edellä aikaansa, koska hän oli jo silloin sitä mieltä, että tv on interaktiivinen väline: tv-tähdet Kauko Saarentaus, Heikki Kahila ja Teija Sopanen näkevät myös ruudun toiselle puolelle. Siksi Kaijalla oli kova huoli, että matot on pantava suoraan ja tupa on siivottava ennen kuin tv illalla avattiin.

Kaijan suosikki oli Heikki Kahila, ja kun Heikki katsoi kameraan, Kaija oli sitä mieltä, että Heikki katsoo suoraan häntä. Tämän vuoksi Kaija pukeutui Heikkiä varten aina parhaimpiinsa ja tupsautti Heikkiä varten myös runsaasti hajuvoiketta.

Kaija ja hänen miehensä Matti Wikki muuttivat Pyhäjoelta Heikintaloon, kun Heikki palasi Amerikasta. Matti rakensi heille Heikintalon yläkertaan pienen huoneen, jonne Matti pitkään sairastuttuaan kuoli vuonna 1949. Mattia en tietenkään muista muuta kuin tarinoista. Me lapset keksimmekin toisiamme pelotellaksemme tarinan, että Wikki-Matti kummittelee, kun Heikintalon pimeissä rapuissa tai yläkerrasta kuului narinaa tai kolahduksia.

Kaija oli käynyt Oulussa kuurojen koulun, ja hän osasi viittomakieltä. Kukaan meistä lapsista ei viittomakieltä osannut, joten me lapset kehittimme Kaijan kanssa yhteiset viittomat, joilla kommunikoimme. Tässäkin mielikuvitus tuli avuksi - ja hyvin pärjäsimme. Erityisen hyvin Kaijan kanssa ”puhui” vanhempi sisareni Pirjo, jota käytimme ”tulkkina”, jos selvitetettävänä oli monimutkaisia asioita.

Ikäihmiset Matti, Ville, Heikki ja Kaija muodostivat pihapiirin ”päivähoitojärjestelmän”, jonka apuun pihan äidit saattoivat huoletta turvautua. Varsinkin kesäisin usein kaikki neljä istuivat pihalla ja pitivät silmällä

KURKISTUKSIA

MAAILMAN JA MEDIAN MYLLERRYKSESSÄ

Reijo Perälästä piti tulla laborantti, mutta tulikin filosofian tohtori, historiantutkija ja ohjelmajohtaja Yleisradioon.

Väitöskirjansa hän tekee Lapuan liikkeestä ja tutkii äärioikeistoa muutenkin.

Muistelmissaan hän kuvaa poikkeuksellista uraansa. Maalaispojan matka median ytimiin etenee huumorilla kerrottujen tarinoiden kautta. Huumori on myös keino selviytyä pahoista paikoista.

Aikoinaan hän oli Suomen nuorin päätoimittaja. Hän muistelee, miltä tuntui matkata nuorena toimittajana Urho Kekkosen mukana ja kirjoittaa varalta kassakaappiin Kekkosen nekrologit.

Perälä on mukana monessa hankkeessa. Kirjassaan hän kertoo, miten perustettiin Radio Suomi, maakuntaradiot, alueelliset tv-uutiset, saamenkieliset tv-uutiset, Yle Elävä arkisto ja Yle Areena.

Kirja kuvaa myös maailman muutosta. Pieni poika tuijottelee taivaalle etsien Juri Gagarinia. Myöhemmin koko itäblokki sortuu ja internet mullistaa maailman sekä myös Perälän oman työuran.

Ansioistaan Reijo Perälä on palkittu mm. Valtion tiedonjulkistamispalkinnolla.

BoD

9 789528 072799

ISBN 9789528072799